

Затверджено

на засіданні Комітету
протокол №29 від 30 березня 2016р.

РЕКОМЕНДАЦІЇ

комітетських слухань

на тему:

**«Як забезпечити зростання ВВП за рахунок зниження енергоємності України?
Європейський досвід енергетичного переходу»**

(18 березня 2016 року)

Розглянувши проблемні питання, які впливають на формування високої енергоємності ВВП України, та шляхи її скорочення, учасники комітетських слухань наголосили на ключових факторах, які мають значний вплив на конкурентоспроможність національної економіки.

Міжнародний валютний фонд (МВФ) прогнозує, що після падіння ВВП України на 6,8% в 2014 році та 10% в 2015 році, вже в 2016 році очікується вихід на шлях поступового економічного зростання на 2%. Разом з тим, викликом конкурентоспроможності національної економіки залишатиметься низький рівень енергоефективності в країні загалом та в енергоємних галузях економіки зокрема. За офіційними даними Міжнародного енергетичного агентства в 2013 році енергоємність ВВП (за паритетом купівельної спроможності (ПКС) України була в 2,6 та 2,4 рази вища ніж в країнах-членах Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) та Вишеградської групи відповідно. До прикладу, в Україні питоме споживання енергоресурсів на 1 кв. м житла є на 60-70% більшим ніж в середньому в ЄС, а використання газу для опалення 1 кв. м. житла є, відповідно, в 2-2,5 рази більшим.

Водночас країнам ЄС з метою пом'якшення впливу на зміни клімату та розуміння вичерпності викопних видів енергоресурсів вдалося досягти так званого «декаплінгу» - розмежування темпів економічного зростання від використання природних ресурсів, викидів парникових газів (ПГ) та негативного впливу на навколишнє середовище. В період 2000-2008 років Україні також вдалося досягти певного прогресу в «декаплінгу». Внаслідок зміни структурних пропорцій в економіці України, зростання ВВП не супроводжувалося відповідним зростанням енергоспоживання та ПГ.

З метою забезпечення сталого розвитку країни та беручи до уваги власний і європейський досвід, Україна має перейти до формування та реалізації узгодженої природоохоронної та енергетичної політики.

За результатами комітетських слухань пропонується визначити перелік заходів, які дозволять знизити рівень енергоємності ВВП та оптимізувати структуру енергетичного балансу держави, а отже підвищити рівень конкурентоспроможності національної економіки. Зокрема, необхідно сформувані пріоритети енергетичної політики та визначити нагальним та найголовнішим пріоритетом країни підвищення ефективності використання енергетичних ресурсів та збільшення частки відновлюваних джерел енергії в структурі енергетичного балансу.

Основними напрямками вдосконалення державної політики задля зростання ВВП за рахунок зниження енергоємності України мають стати:

- забезпечення пріоритетності енергоефективності, енергозбереження і низьковуглецевого розвитку в державних стратегіях, програмах, планах при погодженні відповідних документів тощо;
- формування державної системи моніторингу і контролю за ефективним використанням паливно-енергетичних ресурсів та викидами парникових газів;
- запровадження Національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів, обов'язковою для підприємств енергетики та промисловості;
- запровадження нової дозвільної системи на промислові забруднення (інтегровані екологічні дозволи з урахуванням найкращих доступних технологій);
- приведення стандартів, метрологічних нормативно-технічних документів, термінології в галузях енергетики, енергоефективності та енергозбереження, зміни клімату, промислових забруднень та управління відходами у відповідність до європейського законодавства;
- стимулювання до зниження споживання енергоресурсів шляхом:
 - запровадження економічно обгрунтованих тарифів на комунальні послуги одночасно із впровадженням енергоефективних заходів;

- розвиток конкурентних та прозорих ринків енергоресурсів;
- впровадження стовідсоткового обліку використання та споживання енергоресурсів;
- застосування принципу “3R” (скорочення споживання, повторне використання та переробка);
- удосконалення підходів до державної допомоги (субсидій), імплементація вимог Угоди про Асоціацію щодо державної допомоги;
- стимулювання розвитку «зелених» галузей економіки;
- створення ринку (енергоефективних) енергосервісних послуг;
- забезпечення розвитку відновлюваних джерел енергії (ВДЕ), впровадження енергоефективних технологій;
- створення сприятливих умов для залучення вітчизняних та іноземних інвестицій у сферу енергоефективності та енергозбереження.

Законодавчими передумовами досягнення декаплінгу економічного зростання та використання природних ресурсів є прийняття наступних законопроектів:

- «Про ринок електричної енергії України»;
- «Про Національну комісію, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг»;
- «Про енергетичну ефективність будівель» (імплементація вимог Директиви 2010/31/EU);
- «Про комерційний облік у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення, надання комунальних послуг»;
- «Про енергоефективність» (імплементація вимог Директиви 2012/27/EU);
- «Про Національну систему торгівлі квотами на викиди парникових газів» (імплементація вимог Директиви 2003/87/EU про запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів - згідно Додатку XXX до Угоди про Асоціацію «Україна-ЄС»)[1];

- «Про регулювання промислових забруднень (імплементация вимог Директиви 2010/75/EU про промислові забруднення - згідно Додатку XXX до Угоди про Асоціацію «Україна-ЄС»»);
- Зміни до Податкового кодексу в частині оподаткування споживання енергії та енергоносіїв (імплементация Директиви 2003/96/ЄС про реструктуризацію системи Співтовариства з оподаткування продуктів енергії та електроенергії- згідно Угоди про Асоціацію «Україна-ЄС»).

З метою реалізації першочергових заходів щодо врегулювання нагальних проблемних питань зменшення енергоємності економіки України учасники комітетських слухань рекомендують:

1. Комітету Верховної Ради України з питань паливно-енергетичних комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки:

- 1.1. Врахувати необхідність стимулювання розподіленої генерації та інструментів управління попитом при розгляді та опрацюванні проекту Закону України «Про ринок електричної енергії України», реєстраційний № 4196 від 10.03.2016;
- 1.2. Забезпечити контроль виконання Національного плану дій з енергоефективності, Національного плану дій з відновлюваної енергетики, інших державних програм, спрямованих на забезпечення ресурсо- та енергоефективності, модернізацію виробництв.

2. Кабінету Міністрів України:

- 2.1. Створити міжвідомчу робочу групу для розробки проекту Стратегії низьковуглецевого розвитку України на період до 2050 р.;
- 2.2. Створити міжвідомчу робочу групу для доопрацювання законопроекту «Про комерційний облік у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення, надання комунальних послуг»;
- 2.3. Створити міжвідомчу робочу групу з питань імплементации положень Директиви 2003/87/EU про запровадження системи торгівлі квотами на викиди парникових газів, забезпечити запровадження системи торгівлі дозволами на викиди парникових газів відповідно до встановлених термінів;
- 2.4. Переглянути рівень оподаткування споживання енергетичних ресурсів та екологічного оподаткування у частині викидів ПГ щодо можливості його

збільшення у майбутньому в економічно прийнятний спосіб для секторів, які не підпадають під дію Директиви 2003/87/ЄС;

- 2.5. Прискорити опрацювання та внесення до Верховної Ради України проекту Закону України про енергетичну ефективність будівель, а також проекту Закону України про комерційний облік у сферах теплопостачання, централізованого водопостачання та водовідведення, надання комунальних послуг;
- 2.6. Забезпечити інституційну підтримку міжнародних кліматичних угод всіма профільними міністерствами (Міністерством екології та природних ресурсів України, Міністерством енергетики та вугільної промисловості України, Міністерством аграрної політики та продовольства України, Міністерством інфраструктури України) та налагодити ефективну координацію між ними;
- 2.7. Розробити комплексний і системний підхід до запровадження економічного механізму стимулювання і мотивації підприємств, як промислових так і комунальних, до відповідального поводження з твердими побутовими відходами;
- 2.8. Переглянути чинні засоби надання державної допомоги суб'єктам господарювання, у тому числі кредитно-фінансові інструменти, для надання пріоритету економічної діяльності, спрямованим на скорочення використання, повторне використання та переробку ресурсів; розвиток і впровадження технологій та обладнання для контролю за забрудненням; управління відходами; енергоефективні технології; створення інфраструктури для електромобілів.;
- 2.9. Запровадити систему бенчмаркінгу енергоефективності для промисловості;
- 2.10. Створити умови для розвитку національного інноваційного виробництва та збільшення частки інноваційноємною продукції на внутрішньому ринку, забезпечуючи синергетичний розвиток економіки та енергетики України;
- 2.11. Забезпечити проведення інформаційної кампанії для громадян про механізми фінансування заходів енергоефективності, суті енергоаудиту та послідовності енергоефективних заходів;
- 2.12. Забезпечити наукове та техніко-економічне обґрунтування стратегій, програм, планів або їх частин, які стосуються політики, шляхів, заходів зменшення енергоємності та низьковуглецевого розвитку економіки України;
- 2.13. Передбачити у Енергетичній стратегії України на період до 2035р. застосування напрацювань українських науковців.

3. Міністерству енергетики та вугільної промисловості України:

- 3.1. Переглянути проект розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення концепції Енергетичної стратегії України на період до 2035 року» з урахуванням досягнення ефекту «декаплінгу» (зниження або стабілізації споживання енергоресурсів), врахувавши принципи «декаплінгу» при розробці Енергетичної стратегії України на період до 2035 року;

- 3.2. Врахувати в Енергетичній стратегії України на період до 2035 року Національну систему торгівлі квотами на викиди ПГ як інструмент декаплінгу для енергетики та промисловості (крім малих підприємств);
- 3.3. Привести проект Енергетичної стратегії України на період до 2035 року у відповідність до вимог Паризької угоди зі зміни клімату та встановити курс на перехід до енергоефективного та енергоощадливого використання енергоресурсів з довгостроковим баченням повної декарбонізації економіки в другій половині цього століття;
- 3.4. Завершити узгодження проекту Національного плану скорочення викидів від великих спалювальних установок та винести його на розгляд Кабінету Міністрів України;
- 3.5. Забезпечити пріоритетність відновлюваних джерел енергії (ВДЕ) та низьковуглецевих рішень відносно інших джерел енергії; встановлення чітких цілей розвитку галузі;
- 3.6. При плануванні розвитку енергетики необхідно забезпечувати підвищення безпеки та надійності систем енергопостачання, розвивати розподілену генерацію у поєднанні із поетапним впровадженням локальних «інтелектуальних мереж»;
- 3.7. При перспективному плануванні розвитку маневруючих потужностей надавати пріоритет розвитку малої біоенергетики та новим технологіям перетворення та зберігання енергії;
- 3.8. Напрацювати законодавчі ініціативи для розвитку розподіленої генерації, впровадження інтелектуальних мереж та системи управління попитом;
- 3.9. Ініціювати в рамках чинних проектів технічної допомоги розгляд питання проведення розрахунків індексу "декаплінгу" і "декаплінг"-фактору (Decoupling Index, Decoupling Factor) для кожної з підгалузей паливно-енергетичного комплексу.

4. Міністерству екології та природних ресурсів:

- 4.1. Розробити проект Концепції впровадження Національної системи торгівлі квотами на викиди парникових газів;
- 4.2. Розробити проект Концепції запровадження регулювання промислових забруднень від великих стаціонарних джерел;
- 4.3. Започаткувати підготовчі роботи для імплементації в Україні з 2025 року законодавства ЄС з питань уловлювання, транспортування та захоронення вуглекислого газу у геологічних об'єктах (попереднє визначення придатних геологічних об'єктів та зонування місць уловлювання (промислових районів) та смуг транспортування вуглекислого газу (переважно, в межах смуг магістральних газопроводів).

5. Міністерству інфраструктури України:

- 5.1. Створити умови для розвитку екологічно чистого транспорту (в т.ч. електротранспорту, електромобілів, водневих та гібридних автомобілів);
- 5.2. Переглянути Транспортну стратегію України на період до 2020 року з розширенням горизонту планування і відповідності вимогам Паризької угоди;
- 5.3. Розробити концепцію низьковуглецевого розвитку транспортного сектору України на період до 2050 року.

6. Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України:

- 6.1. Розробити концепцію низьковуглецевого розвитку для сектору житлово-комунального господарства України на період до 2050 року;
- 6.2. Впровадити довгостроковий та сталий механізм(и) державної фінансової підтримки енергоефективності та енергозбереження будівель;
- 6.3. Активізувати співпрацю з Комітетами Верховної Ради України з питань будівництва, містобудування і житлово-комунального господарства та з питань паливно-енергетичного комплексу, ядерної політики та ядерної безпеки щодо доопрацювання Концепції Фонду енергоефективності;
- 6.4. Розробити вимоги стосовно критеріїв будівель на довгостроковий період: визначити, з якого року усі нові будівлі мають бути “нейтральними” (nearly-zero emissions buildings згідно Директиви 2010/31/EU), які вимоги до бюджетних будівель (згідно Директиви 2012/27/EU) і як вони будуть змінюватися із часом.

7. Рекомендації комітетських слухань направити Кабінету Міністрів України, Міністерству енергетики та вугільної промисловості України, Міністерству екології та природних ресурсів, Міністерству інфраструктури України, Міністерству регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Державному агентству з енергоефективності та енергозбереження України.

8. Контроль за виконанням покласти на підкомітет з питань енергозбереження та енергоефективності.

Перший заступник

голови Комітету

О.ДОМБРОВСЬКИЙ
